

مقایسه دو روش بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی

مریم افضل خانی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی مقایسه دو روش بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهرستان ورامین در سال ۱۴۰۰ - ۱۳۹۹ انجام شده است. در این پژوهش از شیوه تحقیق شبه آزمایشی استفاده شده است که با طرح پیش آزمون - پس آزمون و با گروه کنترل صورت پذیرفت. همچنین جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمام کودکان پیش دبستانی در شهرستان ورامین بوده است. در پژوهش حاضر ۶۴ کودکان پیش دبستانی به صورت در دسترس انتخاب شدند و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی شامل: ۱- بازی ۲- قصه گویی (هر کدام شامل ۱۶ نفر) و یک گروه کنترل ۳۲ نفری قرار گرفتند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه مهارت اجتماعی تراسکات (۱۹۸۹) و مهارت خودیاری اسپنس (۱۹۹۹) استفاده گردیده است. روایی صوری و محتوایی آن توسط متخصصین حوزه علوم تربیتی تایید شد. پایایی پرسشنامه‌ها از طریق ضریب آلفای کرونباخ در کل ۰/۸۸ محاسبه گردید. تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش توسط نرم افزار آماری Spss ۲۱ انجام گرفته است که برای توصیف داده‌ها از شاخص‌های آماری میانگین و انحراف استاندارد و جداول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای و در فرضیه‌های پژوهش برای ثابت نگه داشتن اثر نمرات از آزمون آماری تحلیل کوواریانس استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که پس از تعدیل نمرات پیش آزمون، تفاوت بین گروه آزمایش و کنترل در متغیرهای مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی بدین گونه می‌باشد مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان با شیوه بازی گروهی و قصه گویی گروهی با توجه به میانگین‌ها افزایش یافته همچنین با کنترل پیش آزمون بین کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش و گروه کنترل از لحاظ مهارت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. بین اثربخشی برنامه‌های آموزش حل مسئله به شیوه بازی گروهی و قصه گویی بر بهبود مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر و پسر تفاوتی وجود ندارد و هر دو روش به یک اندازه موثرند.

کلید واژه‌ها: قصه گویی، بازی، مهارت‌های خودیاری، مهارت‌های اجتماعی، کودکان پیش دبستانی

مقدمه

در دهه‌های اخیر بسیاری از روانشناسان به اهمیت پیامدهای آموزشی و درمانی قصه‌ها و بازی‌ها پی بردند. کودک در فضای ایمن قصه به دور از اضطراب، سرزنش و تنبیه، با مقایسه وضعیت‌های موجود در قصه، با زندگی واقعی خود، به بینش و خودآگاهی دست می‌یابد این خودآگاهی می‌تواند باعث خود تنظیمی و خود کنترلی در کودک شود. مجاورت و نزدیکی کودکان به رویدادهای مهم بین فردی در زندگی روزمره و غوطه ور بودن آنها در جنبه‌های حسی و عینی تجربه‌ها موجب می‌شود که این رویدادها نفوذ قوی‌تری در قصه‌های زندگی آنها داشته باشد (اشنایدر و همکاران^۱، ۲۰۰۷، ترد^۲، ۲۰۱۰). اگرچه تاثیر نسبی آموزش مستقیم مهارت‌های شناختی و اجتماعی در مطالعات متعدد گزارش شده است پژوهشگران عدم تعمیم پذیری مهارت‌های آموخته شده به محیط طبیعی را، بزرگترین مشکل آموزش سنتی مهارت اجتماعی (آموزش، ارایه الگو، تمرین، بازخورد و تقویت) می‌دانند. زیرا در این شیوه، آموزش یک مهارت تنها دستورالعملی مستقیم درباره یک نحوه عمل مشخص در یک موقعیت خاص است و انعطاف پذیری لازم را برای تطبیق با موقعیت جدید ندارد (راحیل^۳، ۲۰۰۲). بر همین اساس به کارگیری شیوه‌های غیر مستقیم مثل بازی و قصه در آموزش مهارت‌ها یک ضرورت به حساب می‌آید. به نظر می‌رسد از آنجایی که آموزه‌ها و پندها در خلال قصه به خوبی برای کودک قابل فهم و معنادار می‌شود، احتمال به کارگیری و تعمیم آن توسط کودک در زمینه‌های مشابه افزایش می‌یابد. کودک قواعد خودساخته‌ای را بر اساس پیام استعاره‌ای قصه شکل می‌دهد، که به جریان واقعی زندگی او تعمیم می‌یابند و رفتار کودک را هدایت خواهند کرد (گریتز^۴، ۲۰۱۲). سنت قصه گویی به اندازه عمر انسان قدمت دارد. افلاطون در اهمیت موضوع فوق می‌گوید: «پرورش که روح اطفال به وسیله قصه‌ها کسب میکنند به مراتب بیشتر از تربیتی است که جسم آنها از طریق ورزش پیدا میکند» (اربابان اصفهانی به نقل از داداش زاده، پیر خائفی ۱۳۹۱) نقل یک قصه خوب و استفاده سنجیده و آگاهانه از آن تأثیرات شگرفی را در حیطه‌های آموزشی، تربیتی و درمانی به همراه دارد. قصه‌ها می‌توانند چارچوبی برای آموزش و ارتقای خودفهمی و کارایی در روابط بین شخصی فراهم آورند. قصه‌ها برای تمام گروه‌های سنی، گیرایی خاصی دارند. قصه‌ها برانگیزنده هستند و می‌توانند مجموعه‌های از مفاهیم پیچیده علمی را به مخاطب منتقل کنند. ریچارد گاردنر فن قصه

1 - Schneider P, Dube RV

2- Trad

3- Rahill

4- Graetz

گویی متقابل را به عنوان ابزاری درمانی در کار با کودکان مطرح کرده است. هر قصه‌ای ماجرای را دنبال میکند و این ماجرا مخاطب را با فراز و فرود و ابهاماتی مواجه میکند همین نکته حس کنجکاوی کودک را برای پیش بینی و گره‌گشایی ماجرا برمی‌انگیزد و او را سرگرم میکند و درعینحال تخیل او را پرورش میدهد. و این چنین است که «داستان میدان خیال کودکان را گسترش میدهد و موجب پرورش ذهن و هوشیاری آنان میشود. (ناظمی، ۱۳۸۶) بازی، افکار درونی کودک را با دنیای بیرون ارتباط می‌دهد، بازی درمانی یک روش صحیح برای درمان کودک است؛ زیرا کودکان در بیان شفاهی احساسشان با مشکل روبه‌رو بوده و از این طریق کودک می‌تواند احساسات آزار دهنده و مشکلات درونی خود را به نمایش بگذارد. بازی، که به معنی تلاش و فعالیت لذت بخش و خوشایند و تفریح است برای رشد همه جانبه کودک ضرورت تام دارد. کودک از طریق بازی احساسات و رویه‌های خود را بروز می‌دهد، استعدادهايش را شکوفا می‌سازد، کنترل بموقع اعمال و حرکات را می‌آموزد، ترسهایش را ظاهر می‌کند، برای زندگی برنامه می‌ریزد و چیزهای تازه ای می‌آموزد، بر تجربیاتش می‌افزاید، پاسخ کنجکاوی‌ها و پرسش‌هایش را می‌یابد، حواسش را تقویت می‌کند، دنیای درون و اسرار و مشکلاتش را بارز می‌سازد، و انرژی ذخیره شده اش را در جهت مطلوب به مصرف می‌رساند. (شفیع آبادی، ۱۳۹۰) یکی از وظایف اجتماعی کودکان فراگرفتن مهارت در ایجاد رابطه متقابل و موفق با همسالان است. کودکان از طریق تعامل با همسالان رفتارهایی مانند رعایت نوبت، مشارکت، همکاری، توجه به نظر دیگران و کنترل خشم را فرا می‌گیرند. همچنین کودکان مهارت‌های اجتماعی را به آسانی از راه تعامل با پدر و مادر و سایر اعضای خانواده فرا می‌گیرند. فرا نگرفتن این مهارت‌ها سبب ناسازگاری‌های رفتاری و شکست تحصیلی کودک در آینده می‌گردد (بلوم کویست و همکاران^۱، ۱۳۸۶) رشد اجتماعی را می‌توان یکی از مهمترین جنبه رشد هر شخص تلقی نمود. مساله اجتماعی شدن و توانایی تعامل با دیگران به شیوه ای شایسته و ثمر بخش در همه مراحل زندگی اهمیت بسیار دارد. رشد اجتماعی سالم نوجوان مستلزم رشد طبیعی و سالم شخصیت و فراگیری مهارت‌های پایه اجتماعی شدن است (لطف آبادی، ۱۳۷۹). البوت و گرشام^۲، به عنوان دو نظریه پرداز و محقق برجسته در زمینه مهارت‌های اجتماعی، این مهارت‌ها را این گونه تعریف می‌کنند: رفتارهای اکتسابی جامعه پسندی که فرد را قادر می‌سازند تا آن گونه با دیگران در تعامل باشد که واکنش‌های

۱- Bloom Quest et al

۲- Elliot & Garshom

مثبت آنان را فرا خوانده و از واکنش‌های منفی آنها اجتناب ورزد. در واقع می‌توان گفت، تکامل مراحل رشدی وابسته به مهارت خودیاری و برتری در مهارت‌های اجتماعی است. خودیاری به دنبال آن است که با ایجاد تغییر در فرد باعث بهبود و پیشرفت وی در زمینه‌های شخصی، اجتماعی، اقتصادی و عاطفی شود. تمرکز روش‌های خودیاری مبتنی بر تغییر فرد است. یعنی به فرد کمک کنیم که با تغییر از درون خود با محیط اطراف سازگاری پیدا کند یا آن را تغییر دهد (الیوت، ۲۰۰۳).

ویلسون و ساندرز^۱ (۲۰۱۷) در پژوهش خود تحت عنوان "تاثیر قصه درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی در کودکان پیش دبستانی" نشان دادند که قصه درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی موثر است. براتون و همکاران^۲ (۲۰۱۶) در پژوهش خود "بررسی تاثیر بازی درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی" به این نتیجه رسیدند که بازی درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی موثر است. همچنین باگیری و پارکر^۳ (۲۰۱۵) که در مطالعه دیگری به "بررسی تاثیر قصه درمانی و بازی درمانی بر افزایش خودکنترلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ابزار احساسات، احترام گذاشتن، پذیرش اجتماعی بهبود مهارت‌های اجتماعی کودکان" پرداختند، مشخص شد بین تاثیر قصه درمانی و بازی درمانی بر افزایش خودکنترلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ابزار احساسات، احترام گذاشتن، پذیرش اجتماعی و بهبود مهارت‌های اجتماعی تفاوتی وجود ندارد. کورب و ری^۴ (۲۰۱۴) به "تاثیر بازی درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی در دانش آموزان" پرداختند. نتایج نشان داد بازی درمانی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی موثر است.

سلیمانی ابهری (۱۳۹۴) در پژوهشی "اثربخشی قصه درمانی مبتنی بر داستان‌های اجتماعی گری بر افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان دارای اختلال سکلوک" بررسی نمود. یافته‌های ناشی از تغییرات درمانی، نشان داد که قصه درمانی مبتنی بر داستان اجتماعی گری موجب بهبودی و افزایش مهارت اجتماعی، ارتباطی و کفایت اجتماعی کودکان دارای اختلال سلوک می‌گردد. روشن چسلی (۱۳۹۲) به بررسی "تاثیر قصه گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش آموزان پسر ۸ تا ۱۰ ساله پرداخت. نتایج نشان داد قصه گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر اساس ارزیابی فرم معلم، افزایش معناداری در مهارت‌های اجتماعی داشته است. پژوهش‌های داخلی و خارجی مبین این مطلب است که بازی و قصه بر روی

1- Wilson

2- Bratton

3- Baggerly & Parker

4- Corb, D. & Rey

خودکنترلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ابراز احساسات، احترام گذاشتن، پذیرش اجتماعی بهبود مهارت‌های اجتماعی و حل مساله کودکان تاثیر گذار است با داشتن چنین مهارتی، کودکان در مسیر حرکتشان به سمت بزرگسالی بیشتر به خود اعتماد می‌کنند و مسئولیت‌پذیر و قابل اعتماد می‌شوند. با این حال، در یاد دادن مهارت‌های خود مراقبتی به کودک، تقریباً هیچگاه جادویی اتفاق نمی‌افتد و این فرایند به معنای صبر شما و به دست گرفتن رهبری و هدایت کودک است. شعار یک کودک دو ساله در اغلب مواقع این است: «من! من انجامش می‌دم.»، ما می‌توانید آموزش مهارت‌ها را از همین مهارت‌های اجتماعی جزیی که از مهارت‌های زندگی محسوب می‌شوند و جنبه‌ی روان‌شناختی دارند و توانایی کمک به افراد در تصمیم‌گیری فردی، ارتباط کلامی مؤثر، الگو برداری، خودمدیریتی است که آن‌ها را در رسیدن به زندگی سالم کمک می‌کند. (یونیسف، ۲۰۰۸) از جمله دلایل که انجام چنین پژوهشهایی را ضروری می‌نماید آن است که جمعیت زیر ۱۵ سال در ایران ۲۴٫۶ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. توجه به سلامت، مشکلات و مسائل روانی آنها از اهمیت بسزایی برخوردار است. یکی از وظایف اجتماعی کودکان، فراگرفتن مهارت در ایجاد رابطه متقابل و موفق با همسالان است. کودکان از طریق تعامل با همسالان رفتارهایی مانند رعایت نوبت، مشارکت، همکاری، توجه به نظر دیگران و کنترل خشم را فرا می‌گیرند. گرچه تجربه‌ی این هیجانات از جمله کنترل خشم طبیعی است اما برخی انسان‌ها به دلیل تجارب دوران کودکی، به این نتیجه می‌رسند که برخی هیجان‌ها خوب نیستند و باید سرکوب شوند. خشم از جمله‌ی این احساسات است. در فرهنگ ما، از کودکی به افراد می‌آموزند که خشمگین شدن خوب نیست و نباید خشمگین شد. به عبارتی، در مورد خشم و دیگر احساسات منفی قضاوت ارزشی می‌کنند و آن‌ها را بد، زشت و ناپسند تلقی می‌کنند (قهاری و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین کودکان می‌توانند مهارت‌های اجتماعی را به آسانی از راه تعامل با پدر و مادر و سایر اعضای خانواده و فعالیت‌های مناسب فرا می‌گیرند. فرا نگرفتن این مهارت‌ها سبب ناسازگاری‌های رفتاری و شکست تحصیلی کودک در آینده می‌گردد (بلوم کوپست و همکاران، ۱۳۸۶، سرچین، ۲۰۰۵). جهت رسیدن به این مهم و رشد خودیاری و مهارت‌های اجتماعی، هدف در این پژوهش مقایسه دو روش بازی و قصه‌گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی می‌باشد. و محقق در جهت پاسخگویی به این سوال است که آیا بازی و قصه‌گویی بر مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان تاثیر دارد؟

روش پژوهش

در این پژوهش از شیوه تحقیق آزمایشی استفاده شده است که با طرح پیش آزمون - پس آزمون و با گروه کنترل صورت می‌پذیرد. طرح پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل از دو گروه آزمودنی تشکیل شده است که هر دو گروه دو بار مورد اندازه گیری قرار می‌گیرند. جامعه آماری پژوهش شامل تمام کودکان پیش دبستانی شهرستان ورامین در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بوده است. نمونه تحقیق ۶۴ کودک پیش دبستانی می‌باشد که به صورت در دسترس انتخاب شدند و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی شامل، ۱- بازی ۲- قصه گویی (هر کدام شامل ۱۶ نفر) و یک گروه کنترل ۳۲ نفری قرار گرفتند (برای تحقیقات شبه آزمایشی از نمونه ۳۰ تایی استفاده می‌شود هومن (۱۳۹۳)). با توجه به ریزش نمونه‌ها در این تحقیق برای هر گروه ۳۲ نفر در نظر گرفته شده (که به دلیل محدودیت‌های موجود برای دسترسی به کودکان پیش دبستانی از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد. آزمودنی‌های گروه آزمایش در دو گروه، در ۱۵ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای به مدت ۲ ماه هفته‌ای دو بار در جلسات گروهی با روش قصه گویی گروهی و جلسات گروهی بازی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی و خود یاری شرکت کردند. ابزار پژوهش پرسشنامه مهارت اجتماعی تراسکات (۱۹۸۹): پرسشنامه شخصیت کودکان که یک آزمون ۶۰۰ عبارتی است و توسط ویرت، لاکر، کلیندینست و سیت ۱۹۸۴ و با چندین زیر مقیاس تهیه شده است که از هر کدام از زیر مقیاس‌های آن می‌توان به صورت جداگانه استفاده کرد. تراسکات نیز از زیر مقیاس‌های این آزمون سه زیر مقیاس را استخراج نمود و سپس از آن پرسشنامه‌ای مجزا و مستقل با ۵۶ عبارت ساخته و آن را اعتبار یابی نموده است. مقیاس درجه بندی مهارت‌های اجتماعی تراسکات آزمونی ۵۶ عبارتی است که از سه زیر مقیاس عدم کفایت اجتماعی (۳۰ عبارت)، مهارت اجتماعی (۳۰ عبارت) و ارتباط با همسالان (۱۵ عبارت) تشکیل یافته مقیاس مهارت‌های اجتماعی به منظور ارزیابی جنبه‌های مختلف ارتباط موثر در دوران کودکی از جمله: توانایی رهبری و پیروی، سطح مشارکت فعال در فعالیت‌های سازمان یافته، اعتماد به نفس و با ثباتی در موقعیت‌های اجتماعی، ادراک اجتماعی و درایت در روابط بین فردی با ۲ فرم والدین و فرم معلم ساخته شده است (تراسکات، ۱۹۸۹؛ ترجمه آزمون یار پویا، ۱۳۸۹).

پرسشنامه مهارت خودیاری اسپنس (۱۹۹۹): به منظور اندازه گیری مهارت خودیاری نیز از پرسشنامه کودکان اسپنس استفاده شد که از ۴۵ عبارت تشکیل می‌شود که ۳۸ عبارت آن نمره گذاری شده و شش عبارت آن که عبارت‌های پریشی مثبت هستند، محاسبه نمی‌شوند. همچنین

دارای یک سوال باز است که کودک به طور تشریحی به آن پاسخ خواهد داد و برای سنین ۸ تا ۱۵ سال تهیه شده است. نمره گذاری این ابزار به صورت یک طیف از همیشه (نمره ۳) تا هرگز (نمره ۰) می‌باشد. نمره‌های بالاتر نشان دهنده وجود مشکل جدیتر در آن مقیاس می‌باشد (اسپنس، ۱۹۹۹؛ ترجمه موسوی و همکاران، ۱۳۹۰). جهت روایی و پایایی ابزار در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ در گروه نمونه ۶۴ نفری برای زیر مقیاس‌های عدم کفایت اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و ارتباط همسالان با یکدیگر به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۸۱ و ۰/۸۵ به دست آمده است و بر اساس متغیرها و با استفاده ضریب آلفای کرونباخ میزان پایایی کل پرسش نامه ۰/۸۸ به دست می‌آید. همچنین با توجه به این که شاخص روایی - ۰/۶۸ و به یک نزدیک است، از کفایت نمونه گیری خبر می‌دهد؛ یعنی تعداد نمونه (تعداد پاسخ دهندگان) برای تحلیل عاملی کافی می‌باشد. همچنین مقدار معنا داری آزمون بارتلت کمتر از ۰/۰۵ است که نشان دهنده تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است و فرض شناخته بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود و روایی مناسب این پرسشنامه را نشان می‌دهد همچنین روایی محتوایی ابزار تحقیق توسط متخصصین علوم تربیتی و روانشناسی تایید گردید. این پژوهش دارای سه مرحله پیش آزمون، آموزش و پس آزمون می‌باشد که به شرح زیر است: مرحله اول (پیش آزمون): قبل از شروع با قصه‌ها و بازی‌های گروهی، پیش آزمون برای هر دو گروه آزمایش و کنترل به عمل آمد. بدین صورت که برای والدین جلسه‌ای تشکیل شد و به آنان در مورد پژوهش حاضر توضیح داده شد. سپس به والدین آزمودنی‌ها در مورد نحوه پاسخ دهی به سوالات آزمون توضیح داده شد و فرم مخصوص والدین در اختیارشان قرار داده شد، آنها به سوالات پاسخ دادند و هر سوالی که برایشان مبهم بود، توسط پژوهشگر به آنها توضیح داده می‌شد. پاسخگویی به سوالات محدودیت زمانی نداشت. مرحله دوم (آموزش با روش قصه گویی گروهی و بازی گروهی): از آنجایی که این آموزش به گروه آزمایش در دو شیوه قصه گویی گروهی و بازی گروهی انجام می‌شد، گروه آزمایش به دو گروه هشت نفره تقسیم شدند. در روش قصه گویی گروهی، سیزده قصه توسط پژوهشگر که روایی آن توسط متخصصین تایید شده بود، متناسب با اهداف پژوهش، از سری کتاب‌های کودک به نام "بچه خوب میگه، نه" از انتشارات نوای مدرسه برگزیده شدند. برای آموزش مهارت اجتماعی، قدرت تصمیم گیری کودکان در موقعیت‌های مختلف در نظر گرفته شد و اجرا به مدت یک ساعت در هر جلسه به طول انجامید. در ابتدای هر جلسه از کودکان در رابطه با موضوع منتخب در جلسه سوال می‌شد که آیا در مورد آن موضوع چیزی می‌دانند؟ آیا تعریفی از آن موضوع در ذهن دارند یا خیر؟ و

بدین ترتیب کودکان به بازخورددهی گروهی ترغیب می‌شدند. در این جلسات مهم نبود که کودکان پاسخ صحیح را بدهند، بلکه مهم بود که در رسیدن به پاسخ مشارکت کنند حتی اگر پاسخ را نمی‌دانستند. کودکان به دست بلند کردن و اجازه گرفتن برای صحبت ترغیب می‌شدند. سپس به آنان گفته می‌شد داستانی برای آنها خوانده می‌شود تا به جواب برسند و بدانند که در این موقعیت چگونه رفتار کنند. کلیه داستان‌ها به گونه‌ای انتخاب شده بودند که هفت مرحله مهارت اجتماعی و خودیاری در قالب قصه جای داده شده باشد. در تمام جلسات، قصه‌ها با رعایت مواردی چون افتان و خیزان بودن صوت گوینده، اجرای نقش از سوی مربی و دادن نقش به کودکان اجرا شد. در حین ارائه قصه نیز از کودکان سوالاتی پرسیده می‌شد و کودکان باز به پاسخ‌گویی گروهی ترغیب می‌شدند. در پایان هر قصه به بحث در مورد نتیجه داستان پرداخته می‌شد و درمانگر تنها با سوالات کودکان را به سوی پاسخ و نتیجه‌گیری صحیح هدایت می‌کرد. سپس از والدین خواسته می‌شد در موقعیت‌های عینی و واقعی میزان استفاده کودک از نتیجه داستان‌ها را در موقعیت‌های عینی و در محیط غیر از کلاس گزارش دهند. در روش بازی گروهی با استفاده از بازی‌هایی که توسط متخصصین متناسب با اهداف پژوهش انتخاب شده بودند، مورد آموزش قرار گرفتند. کلیه وسایل این بازی‌ها توسط پژوهشگر به صورت کاردستی و با هدف جذب کودکان قبل از هر جلسه ساخته می‌شد و در کلاس در اختیار کودکان قرار داده می‌شد. کلیه بازی‌ها به گونه‌ای انتخاب شده بودند که هفت مرحله مهارت اجتماعی و خودیاری را در آنها جای داده شده باشد. در هر جلسه از این روش یک بازی به کودکان ارائه می‌شد و کلیه کودکان به بازخورد دهی و مشارکت گروهی در آن ترغیب می‌شدند. بازی‌ها به گونه‌ای بودند که برای هر رفتار منفی و مثبت کدهایی در نظر گرفته شده بود و کودکان با یادآوری آن کدها رفتارهای مثبت و منفی و پیامدهای مربوط به آن را یادآوری و از هم تفکیک می‌کردند. در پایان هر جلسه از والدین خواسته می‌شد میزان استفاده کودک از این کدها را در موقعیت‌های عینی و در محیط غیر از کلاس گزارش دهند. این روش نیز طی هفت جلسه یک ساعته و نیم برگزار شد.

مرحله سوم (پس‌آزمون): پس از آموزش‌هایی که به کودکان در رابطه با مهارت اجتماعی و خودیاری داده شد، پس‌آزمون برای گروه‌های آزمایش (دو گروه بازی و قصه‌گویی) و کنترل اجرا شد. به این صورت که مجدداً پرسشنامه مذکور (فرم مخصوص والدین) بین والدین کلیه گروه‌ها توزیع شد و آنها مجدداً پرسشنامه پاسخ دادند. روش تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش توسط نرم افزار آماری SPSS ۲۱ انجام شده است. که برای توصیف داده‌ها از شاخص‌های آماری میانگین و انحراف

استاندارد و جداول توزیع فراوانی و نمودار میله‌ای و برای بررسی فرضیه‌های پژوهش در صورت رعایت همگنی شیب خط رگرسیون از تحلیل کواریانس و در غیر این صورت از تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر استفاده شده است.

اجرای برنامه آموزشی مبتنی بر قصه‌گویی و بازی بر مهارت خودیاری و اجتماعی

جلسه	موضوع	هدف	شرح مختصر
۱	بازی و قصه‌گویی مهارت خودیاری مهارت اجتماعی انواع بازی، قصه‌گویی و مهارت اجتماعی	تعریف بازی و قصه‌گویی تعریف مهارت خودیاری و اجتماعی انواع بازی و قصه‌گویی و نقش آن در مهارت‌های کودکان	در جلسه اول هدف این بود که تعاریف بازی و قصه‌گویی را برای مربیان پیش دبستانی آموزش دهیم، تعاریف مهارت خودیاری و اجتماعی را یاد دهیم
۲	اهمیت بازی، مفهوم بازی، ارزش درمانی بازی و بازی‌های آموزشی	مفهوم بازی و اهمیت آن بازی‌های آموزشی و تاثیرات آن روی کودکان پیش دبستان و ارزش درمانی بازی	در جلسه دوم هدف این بود اهمیت بازی و مفهوم بازی را برای مربیان آموزش دهیم و معیارهای برای شاخص‌های بازی عنوان کنیم .
۳	نقش بازی در رشد اجتماعی و عاطفی کودک	نقش بازی در رشد اجتماعی و عاطفی کودک توصیه بازی کردن کودکان برای والدین	در جلسه سوم هدف این بود که والدین را آموزش دهیم که کودکان بازی کردن را یادگیرند و این که بازی در رشد اجتماعی و عاطفی کودک نقش بسیاری دارد
۴	قصه، حکایت، قصه گویی، انتخاب قصه	تعریف حکایت، تفاوت قصه و حکایت آشنایی با فرایند قصه (قصه، قصه‌گویی مخاطب) معیارهای انتخاب قصه	میان قصه و حکایت تفاوت وجود دارد؟ در قصه چه فرایندی هست؟ در این جلسه معیار انتخاب قصه به قصه گو (مربی، والدین) آموزش داده شد.
۵	کارکردهای قصه - شرایط قصه روش قصه‌گویی	کارکردهای قصه برای کودکان روش درست قصه گفتن	مربیان و والدین برای شرایط قصه باید به ارکان قصه و قصه‌گویی توجه کنند چه قصه‌هایی را می‌توان برای کودکان تجویز کرد؟ روش صحیح قصه گفتن به والدین و مربیان آموزش داده شد؟
۶	خودیاری - مهارت خودیاری اهداف و دامنه فعالیت خودیاری	پرورش مهارت فرد - آشنایی با اهداف خودیاری در زندگی اجتماعی آموزش مهارت اجتماعی، قدرت تصمیم‌گیری کودکان پرورش مهارت‌های کودک مثل تفکر تقویت	سبزه قصه توسط پژوهشگر و متخصص این حوزه متناسب با اهداف پژوهش، از سری کتاب‌های کودک به نام " بچه خوب می‌گه، نه" از انتشارات نوای مدرسه برگزیده

		عزت نفس و جرات	شدند، و اجرا به مدت یک ساعت در هر جلسه به طول انجامید.
۱۲-۷	آموزش مهارت‌های اجتماعی	کلیه داستان‌ها به گونه‌ای انتخاب شده بودند که هفت مرحله مهارت اجتماعی و خودیاری در قالب قصه جای داده شده باشد. در تمام جلسات، قصه‌ها با رعایت مواردی چون افتان و خیزان بودن صوت گوینده، اجرای نقش از سوی مربی و دادن نقش به کودکان اجرا شد.	در ابتدای هر جلسه از کودکان در رابطه با موضوع منتخب در جلسه سوال می‌شد که آیا در مورد آن موضوع چیزی می‌دانند؟ آیا تعریفی از آن موضوع در ذهن دارند یا خیر؟ و بدین ترتیب کودکان به بازخورددهی گروهی ترغیب می‌شدند. در این جلسات مهم نبود که کودکان پاسخ صحیح را بدهند، بلکه مهم بود که در رسیدن به پاسخ مشارکت کنند، حتی اگر پاسخ را نمی‌دانستند.
۱۸-۱۳	اثرات بازی و قصه گویی بر مهارت‌های اجتماعی و خودیاری کودکان پیش دبستانی (بازی‌های جسمی بازی‌های تقلیدی، بازی‌های نمایشی، بازی‌های نمادین، بازی‌های آموزشی	کلیه بازی‌ها به گونه‌ای انتخاب شده بودند که هفت مرحله مهارت اجتماعی و خودیاری در آنها جای داده شده بود که توسط متخصص روانشناسی و علوم تربیتی متناسب با اهداف پژوهش انتخاب شده بودند. (بازی‌های گروهی و فردی)	کلیه وسایل این بازی‌ها توسط پژوهشگر به صورت کاردستی و با هدف جذب کودکان قبل از هر جلسه ساخته می‌شد و در کلاس در اختیار کودکان قرار داده می‌شد. در هر جلسه از این روش یک بازی به کودکان ارائه می‌شد و کلیه کودکان به بازخورد دهی و مشارکت گروهی در آن ترغیب می‌شدند. بازی‌ها به گونه‌ای بودند که برای هر رفتار منفی و مثبت کدهایی در نظر گرفته شده بود و کودکان با یادآوری آن کدها رفتارهای مثبت و منفی و پیامدهای مربوط به آن را یادآوری و از هم تفکیک می‌کردند.

- در این جلسات ۶ جلسه صرف آموزش مربیان و والدین شد و ۱۲ جلسه هم به آموزش کودکان پیش دبستان اختصاص یافت.

یافته‌های پژوهش

جدول شاخص‌های توصیفی نمرات مهارت‌های خودیاری و اجتماعی در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل در مراحل پیش آزمون و پس آزمون

انحراف استاندارد	پس آزمون میانگین	انحراف استاندارد	پیش آزمون میانگین	تعداد	متغیر	گروه
۵/۸۲	۱۵/۹۸	۱۳/۸۸	۲۷/۸۶	۸	مهارت‌های کل	بازی
۳/۸۶	۸/۷۵	۸/۸۴	۱۶/۲۴	۸	مهارت خودیاری	
۴/۶۲	۹/۷۵	۸/۶۹	۱۶/۰۲	۸	مهارت اجتماعی	
۰/۹۸	۱/۹۸	۳/۶۵	۵/۲۷	۸	ارتباط کودکان پیش دبستانی دختر و پسر	
۴/۷۹	۱۳/۶۵	۵/۶۷	۲۹/۱۲	۸	مهارت‌های کل	قصه گوئی
۳/۸۴	۸/۵۸	۲/۷۸	۱۵/۸۹	۸	مهارت خودیاری	
۳/۷۳	۹/۹۷	۳/۶۳	۱۹/۴۵	۸	مهارت اجتماعی	
۱/۷۹	۲/۹۶	۲/۸۱	۶/۰۹	۸	ارتباط کودکان پیش دبستانی دختر و پسر	
۸/۶۷	۲۳/۴۶	۸/۶۷	۲۴/۰۹	۱۶	مهارت‌های کل	کنترل
۵/۷۸	۱۲/۸۲	۵/۵۲	۱۳/۲۸	۱۶	مهارت خودیاری	
۵/۵۳	۱۵/۷۶	۵/۷۶	۱۶/۲۸	۱۶	مهارت اجتماعی	
۲/۸۱	۵/۹۲	۲/۸۴	۶/۰۶	۱۶	ارتباط کودکان پیش دبستانی دختر و پسر	

نتایج جدول نشانگر آن است که در مراحل پیش آزمون بین میانگین‌های مهارت‌های خودیاری و اجتماعی و ارتباط با کودکان پیش دبستانی دختر و پسر در دو گروه کنترل تفاوت کمی وجود دارد، اما در مراحل پس آزمون بین میانگین‌های مهارت‌های آزمایشی و گروه مهارت‌های خودیاری و مهارت‌های اجتماعی آن در دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت وجود دارد به طوری که میانگین‌های نمرات مهارت‌های اجتماعی کل و خرده مقیاس‌های آن در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل کاهش یافته است. قابل ذکر است که کاهش نمرات به منزله کاهش مشکلات مهارت‌های اجتماعی است

فرضیه اصلی - بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

جدول ۱ - نتایج تحلیل کواریانس برای نمرات مهارت‌های خودیاری و اجتماعی در دو گروه آزمایش و یک

گروه کنترل

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایثا
اثر پیش آزمون	۹۲۳,۳۱۴	۱	۹۲۳,۳۱۴	۶۹,۸۳۲	۰,۰۰۱	۰,۷۲۵
اثر گروه	۱۱۱۷,۰۵۶	۲	۵۵۸,۶۷۴	۴۲,۲۴۳	۰,۰۰۱	۰,۷۶۸
خطا	۳۷۰,۳۱۴	۲۸	۱۳,۴۲۲			
کل	۱۹۹۶,۹۷۳	۳۱				

با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی $F(1,31) = 69,832, P < 0,01$ مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است. در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی ز در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ایثا محاسبه شده برابر با ۰,۷۶۸ است که نشانگر تاثیر زیاد بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ایثا ۰,۰۱ نشانگر اثر کوچک ۰,۰۶ نشانگر اثر ۰,۱۳۸ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی - بازی بر مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایثا
اثر پیش آزمون	۴۶۹,۶۵۰	۱	۴۶۹,۶۵۲	۱۰۴,۸۳۲	۰,۰۰۱	۰,۷۹۲
اثر گروه	۲۹۴,۲۰۷	۲	۱۴۷,۶۷۴	۳۲,۸۵۶	۰,۰۰۱	۰,۷۰۸
خطا	۱۲۵,۸۲۶	۲۸	۴,۵۲۳			
کل	۷۳۹,۹۷۳	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون بازی بر مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی $F(1,31) = 104,832, P < 0,01$ ، مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است $F(1,31) = 32,856, P < 0,01$ ، در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ای‌تا محاسبه شده برابر با $0,708$ است که نشانگر تاثیر زیاد بازی بر مهارت خودیاری کودکان پیش دبستانی است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ای‌تا $0,01$ نشانگر اثر کوچک $0,06$ نشانگر اثر $0,138$ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی: بازی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ای‌تا
اثر پیش آزمون	۵۰۵,۷۵۰	۱	۴۶۹,۶۵۲	۱۰۶,۳۱۲	۰,۰۰۱	۰,۷۸۹
اثر گروه	۳۹۸,۷۱۸	۲	۱۴۷,۶۷۴	۴۱,۹۹۶	۰,۰۰۱	۰,۷۵۴
خطا	۱۳۳,۱۴۶	۲۸	۴,۸۶۳			
کل	۸۸۰,۹۸۳	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون بازی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی $F(1,31) = 106,312, P < 0,01$ ، مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است $F(1,31) = 41,996, P < 0,01$ ، در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ای‌تا محاسبه شده برابر با $0,754$ است که نشانگر تاثیر زیاد بازی بر مهارت اجتماعی کودکان پیش دبستانی است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ای‌تا $0,01$ نشانگر اثر کوچک $0,06$ نشانگر اثر $0,138$ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی: قصه گویی بر مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایتا
اثر پیش آزمون	۶۷,۸۲۵	۱	۶۹,۶۵۳	۴۶,۹۸۵	۰,۰۰۱	۰,۶۲۹
اثر گروه	۸۰,۳۷۷	۲	۴۱,۲۴۸	۲۷,۹۵۸	۰,۰۰۱	۰,۶۷۲
خطا	۴۰,۴۵۸	۲۸	۱,۸۴۶			
کل	۱۹۷,۷۶۴	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون قصه گویی بر مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی $F(1,31) = 46,985, P < 0,01$ مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است $F(1,31) = 27,958, P < 0,01$ در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ایتا محاسبه شده برابر با ۰,۶۷۲ است که نشانگر تاثیر زیاد قصه گویی بر مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ایتا ۰,۰۱ نشانگر اثر کوچک ۰,۰۶ نشانگر اثر ۰,۱۳۸ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی: قصه گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایتا
اثر پیش آزمون	۳۲۸,۶۵۰	۱	۳۴۲,۶۵۱	۱۰۱,۳۶۲	۰,۰۰۱	۰,۶۵۲
اثر گروه	۱۹۴,۲۴۳	۲	۱۰۷,۶۵۴	۳۱,۲۳۶	۰,۰۰۱	۰,۶۱۴
خطا	۱۱۲,۲۴۱	۲۸	۳,۲۴۳			
کل	۶۲۷,۲۴۵	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون قصه گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی $F(1,31) = 101,362, P < 0,01$ مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا

داراست $P < 0,01$ ، $F(1,31) = 31,236$. در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ایتا محاسبه شده برابر با $0,614$ است که نشانگر تاثیر زیاد قصه گویی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ایتا $0,01$ نشانگر اثر کوچک $0,06$ نشانگر اثر $0,138$ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های

اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایتا
اثر پیش آزمون	۴۵۱,۵۲۱	۱	۴۳۵,۴۸۲	۱۰۰,۷۲۹	۰,۰۰۱	۰,۶۸۲
اثر گروه	۲۸۳,۳۱۲	۲	۱۲۴,۶۵۲	۳۱,۴۳۸	۰,۰۰۱	۰,۶۳۴
خطا	۱۲۴,۸۹۶	۲۸	۴,۰۲۴			
کل	۷۳۸,۰۴۸	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر $P < 0,01$ ، مقدار $F(1,31) = 100,729$ محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است $P < 0,01$ ، $F(1,31) = 31,438$. در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ایتا محاسبه شده برابر با $0,634$ است که نشانگر تاثیر زیاد مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ایتا $0,01$ نشانگر اثر کوچک $0,06$ نشانگر اثر $0,138$ نشانگر اثر زیاد است.

فرضیه فرعی -مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های

اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر

به منظور بررسی مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر به دو شیوه بازی گروهی و قصه گویی برای ثابت نگه داشتن اثر نمرات

پیش آزمون در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل و مقایسه نمرات پس آزمون آنان از آزمون آماری تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج در جدول ارائه شده است.

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنا داری	ضریب ایثا
اثر پیش آزمون	۴۶۱,۷۵۰	۱	۴۲۰,۶۱۸	۱۰۳,۷۵۴	۰,۰۰۱	۰,۶۹۸
اثر گروه	۲۹۱,۲۳۷	۲	۱۳۲,۲۰۵	۳۱,۸۵۴	۰,۰۰۱	۰,۶۵۷
خطا	۱۲۵,۰۱۲	۲۸	۴,۳۱۴			
کل	۷۳۸,۴۷۲	۳۱				

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به معنی دار بودن تفاوت نمرات پیش آزمون مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر $P < 0,01$ ، مقدار $F(1,31) = 103,754$ محاسبه شده برای نمرات پس آزمون در سه گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنا دار است $P < 0,01$ ، $F(1,31) = 31,854$. در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون در دو گروه و یک گروه کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد. مجذور ایثا محاسبه شده برابر با $0,657$ است که نشانگر مقایسه تاثیر بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر است، بر اساس نظر کوهن (۲۰۰۰) چنانچه مجذور ایثا $0,01$ نشانگر اثر کوچک $0,06$ نشانگر اثر $0,138$ نشانگر اثر زیاد است.

بحث و نتیجه گیری

سال‌های پیش از دبستان، مرحله شکل‌گیری شخصیت کودک است. دنیای پیرامونشان را سپری می‌کنند. در این سال‌های طلایی، چنانچه محیط و آموزش غنی باشد، هوش، شکوفا می‌شود، استعدادها پرورش می‌یابد و کودک می‌تواند از حداکثر توانایی‌های خود بهره‌مند گردد. هدف این پژوهش شناسایی میزان تاثیر دو روش بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی بود. یافته اول پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است که، مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان به شیوه بازی گروهی و قصه گویی گروهی با توجه به میانگین‌های مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه کنترل، موجب

افزایش میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش شد. نتیجه بدست آمده با نتیجه پژوهش تحقیقات طهماسبی (۱۳۹۴) و باگیری و پارکر (۲۰۱۴) و نهایتاً با تحقیق کورب و ری (۲۰۱۴) همسو می‌باشد. در تبیین نتایج بدست آمده باید گفت کودکان پیش دبستانی هستند، سازه‌های اجتماعی آنها همانند مهارت‌های اجتماعی تحت تاثیر قرار دارد و تعاملات آن‌ها با خانواده و گروه همسالان و به نوعی سازگاری اجتماعی پابینی دارند. اما در این تحقیق مشخص شد که آموزش حل مساله به شیوه بازی گروهی بر افزایش مهارت اجتماعی کودکان پیش دبستانی موثر است. همانگونه که اریکسون (۱۹۷۵) بیان نمود، بازی کوششی جهت هماهنگ کردن فرایندهای جسمی- اجتماعی با خویشتن است، زیرا از طریق بازی احساسات، ناکامی‌ها و اضطراب‌ها ابراز می‌گردد. می‌توان گفت بازی‌های گروهی که محورش آموزش حل مسئله است در کودکان پیش دبستانی که مشکل داشتند باعث می‌شود که با توجه به نوع بازی کودکان پیش دبستانی مهارت اجتماعی را بپذیرند و آموزش حل مسئله به شیوه بازی‌های گروهی باعث تقویت تعاملات بین فردی- اجتماعی، پذیرش، تخلیه هیجانی شد. همچنین نتایج نشان داد که آموزش حل مساله به شیوه قصه‌گویی گروهی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی موثر است. می‌توان بیان کرد که قصه‌گویی در فرایند آموزش حل مسئله به دلیل مضمون و محتوای قصه، شرایطی را ایجاد می‌کند که کودکان پیش دبستانی می‌توانند قصه زندگی اش را با آن قصه فرا افکند و به نوعی می‌توان گفت که همانندسازی اجتماعی می‌کند. همانگونه که نظریه پردازان شناخت درمانی بیان می‌کنند، قصه‌ها نظام باورهای کودکان را نشان می‌دهند و مربی یا خانواده با به چالش کشیدن این باورها در قالب قصه می‌تواند باورهای معقول و مخرب کودک را تغییر دهد. می‌توان گفت قصه منبعی غنی است و شیوه ابزار خلاق و آسان آن بشکل حل مسئله، برای کودکان پیش دبستانی باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی شد. بر اساس نظریه بندورا کودکان پیش دبستانی می‌تواند از طریق تجربه جانشین با قهرمان داستان همانندسازی نموده و پیامدهای رفتار را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد و سپس آن را خود الگوبرداری نموده و به کار برد و احساس خوبی نسبت به خود و دیگران داشته باشند و از نگاه اجتماع فرار نکنند، و یک احساس مثبت ارائه دهند. بدین ترتیب آموزش حل مسئله به شکل قصه‌گویی گروهی موجب افزایش سطح مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی شد. در نتیجه باید گفت آموزش حل مساله به شیوه بازی گروهی و قصه‌گویی گروهی در کودکان پیش دبستانی، نگرش‌های مثبتی ایجاد نمود که موجبات تسهیل در برقراری ارتباط، تعاملات اجتماعی- فردی این کودکان پیش

دبستانی شد و در نتیجه این آموزش‌ها پروکتل‌های آموزشی موثری در افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی هستند.

یافته دوم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است که، با کنترل پیش‌آزمون بین کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش و گروه کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، آموزش حل مساله به شیوه بازی گروهی و قصه‌گویی گروهی با توجه به میانگین‌های مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه کنترل، موجب کاهش مهارت‌های خودیاری کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش شد. نتیجه به دست آمده با نتیجه پژوهش سلیمانی ابهری (۱۳۹۳) همسو می‌باشد.

در تبیین نتایج بدست آمده آموزش حل مسئله در قالب بازی با حق انتخاب به کودکان و با نوع بازی‌های اجتماع طلبی که با کودکان پیش دبستانی شد باعث گردید میزان آشفستگی‌های ناشی از عدم شناخت مهارت خودیاری کودکان پیش دبستانی در قالب بازی تعدیل می‌یابد و آموزش حل مسئله به شیوه بازی‌های گروهی باعث تقویت تعاملات بین فردی- اجتماعی، شد. از طرفی می‌توان گفت آموزش حل مسئله به شکل قصه‌گویی گروهی در کودکان پیش دبستانی باعث شد تا آنها توانایی‌شان در فرایند حل مسئله افزایش یابد و از نظر اجتماعی، عاطفی و هیجانی پالایش شوند و همچنین باعث گردید درک بهتری از خود و مشککش در اجتماع داشته باشند و احساس داشتن مهارت خودیاری ناشی خود را کاهش دهند.

یافته سوم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است که با کنترل پیش‌آزمون بین کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش و گروه کنترل از لحاظ مهارت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، آموزش حل مساله به شیوه بازی گروهی و قصه‌گویی گروهی با توجه به میانگین مهارت اجتماعی کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه کنترل، موجب افزایش میزان مهارت اجتماعی کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش شد. نتیجه دست آمده با نتیجه پژوهش تحقیقات طهماسبی (۱۳۹۳)، ویلسون و ساندرز (۲۰۱۶) چسلی (۱۳۹۵) همسو می‌باشد. در تبیین نتایج بدست آمده می‌توان گفت بازی‌های گروهی که محورش آموزش حل مسئله است در این کودکان پیش دبستانی که مشکل داشتند بود باعث می‌شود که با توجه به نوع بازی کودکان پیش دبستانی مسئولیت اجتماعی را بپذیرند و آموزش حل مسئله به شیوه بازی‌های گروهی باعث تقویت مهارت اجتماعی آنان شد. بطور کلی می‌توان گفت آموزش حل مسئله به شکل قصه‌گویی گروهی در کودکان پیش دبستانی باعث شد تا آنها توانایی‌شان در فرایند حل مسئله اجتماعی افزایش یابد.

یافته چهارم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است که قصه‌گویی بر مهارت خودیاری کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد. که به عبارت دیگر، آموزش حل مساله به شیوه قصه‌گویی گروهی با توجه به میانگین مهارت ارتباط با همسالان کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه کنترل، موجب افزایش ارتباط با همسالان کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش شد. نتیجه به دست آمده با نتیجه پژوهش تحقیقات همچنین سلیمان نژاد و سودی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. در تبیین نتایج بدست آمده باید گفت آموزش حل مسئله به شیوه بازی‌های گروهی باعث تقویت تعاملات بین فردی- اجتماعی شد، همچنین سبب می‌گردد این کودکان پیش دبستانی به واسطه قصه‌گویی، با حفظ خویشتن خود در اجتماع تحصیلی و زندگی اجتماعی خود رفتارشان را با محیط موجود سازگار نمایند و توانایی تعلق به گروه‌های مختلف از جمله ارتباط با همسالان را تقویت کنند. بنابراین قصه‌الخصوص در کودکان پیش دبستانی، باعث گردید، قلمروهای ارتباط با گروه همسالان برای آنان گسترده‌تر شود.

یافته پنجم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است که قصه‌گویی بر مهارت اجتماعی کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد. به عبارت دیگر، آموزش حل مساله به شیوه قصه‌گویی گروهی با توجه به میانگین مهارت اجتماعی ارتباط با همسالان کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش نسبت به میانگین گروه کنترل، موجب افزایش ارتباط با همسالان کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش شد. نتیجه دست آمده با نتیجه پژوهش تحقیقات ویلسون و ساندرز (۲۰۱۵)، بارتون و همکاران (۲۰۱۵)، باگیری و پارکر (۲۰۱۴) هم سو است .

در تبیین نتایج بدست آمده باید گفت آموزش حل مسئله به شیوه قصه‌های گروهی باعث تقویت تعاملات بین فردی- اجتماعی شد، همچنین سبب می‌گردد این کودکان پیش دبستانی به واسطه قصه‌گویی، با حفظ خویشتن خود در اجتماع تحصیلی و زندگی اجتماعی خود رفتارشان را با محیط موجود سازگار نمایند و توانایی تعلق به گروه‌های مختلف از جمله ارتباط با همسالان را تقویت کنند.

یافته ششم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است در مقایسه بین تاثیر بازی و قصه‌گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر. مشخص شد که بین میانگین‌های مهارت‌های خودیاری و اجتماعی دو گروه آزمایشی بازی گروهی و قصه‌گویی تفاوت معنادار وجود دارد، ولی بین اثربخشی دو گروه آزمایشی بازی گروهی و قصه‌گویی تفاوت معنی دار وجود ندارد. مقایسه میانگین‌های تعدیل شده نشانگر آن بود که میانگین مهارت‌های خودیاری و اجتماعی در گروه آزمایشی بازی گروهی و گروه آزمایشی قصه‌گویی بالاتر از گروه کنترل است.

بنابراین بین اثربخشی برنامه‌های آموزش حل مسئله به شیوه بازی گروهی و قصه گویی بر بهبود مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر تفاوتی وجود ندارد و هردو روش به یک اندازه موثرند. می‌توان بیان نمود که در کودکان پیش دبستانی دختر بازی‌های گروهی و قصه گویی گروهی به دلیل اینکه باعث می‌گردند کودکان پیش دبستانی دختر با شخصیت و وقایع بازی و قصه همانندسازی کنند و از نظر هیجانی تخلیه شوند و کودک خودش و سایر شخصیت‌های مهم زندگی اش را در قالب بازی و قصه بازشناسی کرده و به بینش دست یابد و با کاهش احساس تنهایی، انزوا و افزایش سطح خودآگاهی و خودفهمی در اجتماع، با شهامت بیشتری به رویارویی با مشکلات خویش بپردازد قادرن به که اندازه مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر را افزایش دهند. در نهایت باید گفت که بازی‌های گروهی و قصه گویی هر دو به دلیل محتوا، مضمون، نمادین بودن و جذابیتهای که برای کودکان پیش دبستانی دختر دارد به گونه‌ای غیرمستقیم تصور کودک را درباره تصویر خویش در اجتماع را تحت تاثیر قرار می‌دهند و باعث کاهش مشکلات اجتماعی و افزایش مهارت‌های خودیاری و اجتماعی پذیرش، جامعه پسندی و رضایتمندی کودکان دختر می‌شود که در نتیجه باید گفت بین اثربخشی آموزش حل مسئله به شیوه قصه گویی گروهی و بازی‌های گروهی در افزایش مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر تفاوتی وجود ندارد و هر دو روش گروهی قادرند که مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی دختر را ارتقا دهند و بر کاهش محدودیت‌های ارتباطی با همسالان و بی‌کفایتی اجتماعی آنان اثر بگذارند و مهارت‌های خودیاری و اجتماعی آنان را تقویت و ارتقا دهند.

یافته هفتم پژوهش حاضر حاکی از این مطلب است بازی و قصه گویی بر مهارت خودیاری و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر تاثیر دارد. مشخص شد که بین میانگین‌های مهارت‌های خودیاری و اجتماعی دو گروه آزمایشی بازی گروهی و قصه گویی تفاوت معنادار وجود دارد، ولی بین اثربخشی دو گروه آزمایشی بازی گروهی و قصه گویی تفاوت معنی دار وجود ندارد. مقایسه میانگین‌های تعدیل شده نشانگر آن بود که میانگین مهارت‌های خودیاری و اجتماعی در گروه آزمایشی بازی گروهی و گروه آزمایشی قصه گویی بالاتر از گروه کنترل است. بنابراین بین اثربخشی برنامه‌های آموزش حل مسئله به شیوه بازی گروهی و قصه گویی بر بهبود مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر تفاوتی وجود ندارد و هردو روش به یک اندازه موثرند. می‌توان بیان نمود که در کودکان پیش دبستانی پسر بازی‌های گروهی و قصه گویی گروهی به دلیل اینکه باعث می‌گردند کودکان پیش دبستانی پسر با شخصیت و وقایع بازی و قصه همانندسازی کنند و از

نظر هیجانی تخلیه شوند و کودک خودش و سایر شخصیت‌های مهم زندگی اش را در قالب بازی و قصه بازشناسی کرده و به بینش دست یابد و با کاهش احساس تنهایی، انزوا و افزایش سطح خودآگاهی و خودفهمی در اجتماع، با شهامت بیشتری به رویارویی با مشکلات خویش بپردازد قادرند اندازه مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر را افزایش دهند. در نهایت باید گفت که بازی‌های گروهی و قصه‌گویی هر دو به دلیل محتوا، مضمون، نمادین بودن و جذابیتی که برای کودکان پیش دبستانی پسر دارد به گونه‌ای غیرمستقیم تصور کودک را درباره تصویر خویشتن در اجتماع را تحت تاثیر قرار می‌دهند و باعث کاهش مشکلات اجتماعی و افزایش مهارت‌های خودیاری و اجتماعی پذیرش، جامعه‌پسندی و رضایتمندی کودکان پسر می‌شود که در نتیجه باید گفت بین اثربخشی آموزش حل مسئله به شیوه قصه‌گویی گروهی و بازی‌های گروهی در افزایش مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر تفاوتی وجود ندارد و هر دو روش گروهی قادرند که مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی پسر را ارتقا دهند و بر کاهش محدودیت‌های ارتباطی با همسالان و بی‌کفایتی اجتماعی آنان اثر بگذارند و مهارت‌های خودیاری و اجتماعی آنان را تقویت و ارتقا دهند. پیشنهاد می‌شود، والدین و مراکز مشاوره با توجه ویژه به تاثیر رویکرد بازی‌های گروهی و قصه‌گویی گروهی بر افزایش مهارت‌های اجتماعی، رویکردهای موثر را در قالب آموزش‌های مناسب دریافت کنند و پروکتل‌ها را در خانه اجرا کنند.

پیشنهاد می‌گردد با توجه به اثر بخشی بالای دو روش بازی و قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و خودیاری کارگاه‌های آموزشی مراکز مشاوره جهت آموزش بازی‌های حل مسئله مدار و قصه‌های مسئله مدار به خانواده‌های کودکان پیش دبستانی برگزار گردد تا با بکارگیری این روش‌ها مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی تعدیل یابد. یک مرکز تخصصی بازی‌های گروهی و قصه‌گویی با همکاری مراکز و سازمان‌های متولی در جهت کاهش مشکلات و همچنین افزایش مهارت‌های خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی ایجاد شود. بسته‌های آموزشی قصه‌گویی و بازی‌های گروهی با توجه به اثربخشی بالای هر دو روش با حمایت‌های لازم از سوی آموزش و پرورش، دانشگاه و مراکز مشاوره در اختیار والدین قرار گیرد تا زمینه افزایش مهارت خودیاری و اجتماعی کودکان پیش دبستانی پیاده سازی شود.

کتابنامه

- بلوم کوئیست، مایکل. ال (۱۳۹۴). مهارت سازگاری با کودکان ناسازگار، ترجمه سهیلا امامی و شقایق یوسف زاده. انتشارات ارجمند.
- داداش زاده، سپیده، پیرخانی، علیرضا (۱۳۹۴) بررسی اثر بخشی استفاده از روش‌های قصه‌گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش‌آموزان. فصلنامه آموزش و ارزشیابی. شماره ۲۹: ۲۱-۲۹
- روشن چسلی رسول. (۱۳۹۲). تاثیر قصه‌گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش‌آموزان. مطالعات روانشناسی بالینی. شماره ۱۰: ۷۳-۹۳
- سلیمانی ابهری، کوثر (۱۳۹۵). اثربخشی قصه‌درمانی مبتنی بر داستان‌های اجتماعی‌گری بر افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان دارای اختلال سلوک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- سلیمان نژاد؛ اکبر و سودی، حورا. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی از طریق قصه‌های قرآنی بر کودکان. مجله روانشناسی و دین سال هفتم. شماره ۲
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۰). راهنمایی و مشاوره کودک. انتشارات سمت
- طهماسبی، بیتا. (۱۳۹۶) اثربخشی قصه‌درمانی بر کنترل مشکلات رفتاری و سازگاری اجتماعی کودکان ناسازگار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز.
- قهاری، شهربانو (۱۳۹۸). رهایی از خشم و پرخاشگری. انتشارات طاعتی
- ناظمی، یحیی. (۱۳۸۵) ادبیات کودکان رویکردی بر قصه‌گویی و نمایش خالق. تهران: چاپار.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۹۳). شناخت روش علمی در علوم رفتاری. تهران: انتشارات سمت. چاپ ششم.
- Bratton, S.C., Ray, D., Rhine, T. & Jones, L. (2015). The efficacy of play therapy on the skill social children: a meta-analytic review of treatment outcomes. *Professional Psychology: Research and Practice*; 36(4): 376-91.
- Baggerly, H. & Parker, K. (2014). The comparison efficacy of play therapy and narrative therapy of skill social child. *Journal of Counseling and Development*, 81, 372-379.
- Corb, D. & Rey, P.J. (2013). The efficacy of Child Parent Relationship play therapy of skill social child ADHD. *International journal of play therapy*, 18(3), 162-175.
- Elliot, S.N. (2003). New direction in social assessment and intervention for elementary and middle school students. Dissertation presented in Department of Educational Psychology of Wisconsin Madison.
- Graetz, J. E (20۱۲). Promoting social behaviors for adolescents with autism using social stories. Unpublished dissertation, George Mason University-

-Rahill, S. A. (20۰۲). A comprison or the effectiveness or story-based and skill- based social competence programs on the development of social problem solving and peer relationship skills of children with emotional disability. Unpublished Doctoral Dissertation, Carlson Albizu University, Maryland [On-Line]. Avaliable: ([http: proquest. umi. com/pqdweb](http://proquest.umi.com/pqdweb)).

-Schneider P, Dube RV. (20۰۰). Story presentation effects on children s retell content. Am J Speech Lang Pathol;14:52-60.

Trad, P.V. (1992). "Use of developmental principles to decipher the narrative of preschool children". J Am Acad Child Adoles Psychiatry, 31 , 581-92

Unicef (2015) . Life skill . [www.unisef .org](http://www.unisef.org). Nichol TR, Mohadeom , Bryant . k ,

-Wilson, A., & Sanderz, L. (2015). The efficacy of narrative therapy on the skill social of children Journal of psychology, 04, 40-24.

The Comparison Between Two Methods of playing and storytelling in pre-school children self-help and Social skills

Abstract

The present research carried out for considering the comparison of two methods of playing and story telling in pre-school children's self-help and social skills in Varamin city in 2020-2021. This research was carried out based on Similarity experimental method, which performs on pre - test and post test and the control group. And also the social statistic of the present research including all pre-school children of Varamin city. in present research 64 pre-school children were chosen as an available students, and randomly in two groups including 1-playing and 2. story telling. (each member 13 people), and one controled group 32 people. for gathering information, we used social questionnaires of Trascat (1989), and self-help skills of Spencel. (1989). Its outward and innards validity were confirmed by educational sciences specialist. The ending of the questionnaires were calculated, Krobakh's induction coefficient O. 88. The analysis of data of research was carried out by 21 spss, statical software, which for describing the data. The statistical indexes average and deviation of standard and the table of frequency distribution and bar Charts and in research hypothesis for stabilizing the effect of the grades of statistical test were used of quwart's analysis. The findings suggested that after modifying the grades pre-test, the difference between tested and controlled group in variables self-help skills and social skills are as follows. The children's, self-help along with group playing and group story telling with considering the averages, have increased, and also with The control of pre-test between pre-school children, The experimental group and controlled group, there is a meaning different in respect of social skilled. The effectiveness of education programmers, solving the problem in the way of group Playing and story telling in improving self-help skills and social skills of children pre-school, There is no difference, both are effective in the same scale.

Keywords: story telling, playing, self-help skills, social skills, pre-school children